

Bükki Nemzeti Park. Kilátás a Kövekről. Szerk.: SÁNDOR, A. -
Mezőgazdasági K., Budapest, 1983, pp. 446, 48 tábla. 130,- Ft.

Nem kívánom ismertetni és értékelni az egész művet, hiszen legtöbb témája távol áll tőlem és folyóiratunk profiljától. Csupán egy fejezetének /Dr. VAJON Imre: A Bükk állatvilága/ "Vízben élő csigafajok" /p. 242-243/ és "Szárazföldön élő csigák" /p. 255/ c. részeihez szeretnék - mint malakológus - néhány megjegyzést fűzni.

1. A vízi fajokról szóló rész első mondata szerint ezek "közös sajátossága, hogy valamennyinek moszat a tápláléka." Ha azt írná a szerző, hogy "a legtöbbnek főként moszat a tápláléka", még igaz is lenne. De akkor sem lenne szabad ennyire általánosítani és egyszerűsíteni.

2. Az egyes tudományágakra jellemző, hogy sajátos szaknyelvük van. Így a malakológiában értelmetlen a "tég szájadzású ház" /a szájadékú szó lenne helyes/, s egy Laciniaria-héjnak sincs hosszúsága, hanem csak magassága.

3. Zavaró, hogy egyes tudományos nevek hibásan szerepelnek /nem volt korrektúra?/:

Theoroxus praevastianus	=	Theodoxus prevostianus
Bithynella austriaca	=	Bythinella austriaca
Lymnaeus stagnalis	=	Lymnaea stagnalis
Cepea vindobonensis	=	Cepaea vindobonensis
Bielzia coerulecens	=	Bielzia coeruleans

4. A mindössze kb. egy nyomtatott oldalt kitevő összes szövegnek két tudományos "szenzációja" van. Az egyik, hogy "a Hámori-tóban és a pisztrángostavakban él az egyfogú csiga /Trichia unidentata/" egy másik vízi faj társaságában, bár a Trichia-fajok kivétel nélkül szárazföldiek. A másik különlegesség egy új faj, a "Laciniaria dana". Nehezen jöttem rá, hogy ebben az esetben is feltehetőleg "elírásról" van szó /a L. cana helyett/.

5. Szeretnék látni egy olyan Laciniaria biplicatát, amely 25-30 mm "hosszú" /azaz magas/. Tudomásom szerint eddig még senki sem talált 24 mm-nél magasabb példányt. Normálisnak mondható magasság: 15-19 mm.

6. Érdekes a Daudebardia rufa ssp. bükkiense kérdése is. A szerző nyilván ismeri a Zoológiai Nomenklatúra Nemzetközi Kódexét /1961/, mely szerint nem használhatók a zoológiai nevekben diakritikus jelek /ékezetek, stb., ld. 27. cikk/, tehát u = ue. Másrészt a latin nemi egyeztetés szerint a buekkienis használandó. Ezt az "alfajt" még WAGNER János írta le 1941-ben. Ezután néhány évig szerepel még az irodalomban /de WAGNER-nél is csak var.-ként/, majd mint rendszertanilag értékelhetetlen /s ökológiailag sem körülhatárolt/ színváltozat mindenhonnan kimarad. Csak azért kellett elbánni a múltból, hogy legyen egy "bennszülött faj" /értsd: alfaj/ is a Bükkből?

E szép kiállítású könyvtől joggal sokat vár az olvasó. A fenti megjegyzések után azonban kérdéses, hogy meg is kapja-e azt, amire számít. Nem tudok erre válaszolni, s nem is vagyok illetékes egyéb témák értékelésében. Az viszont nem kérdéses, hogy a csigákról szóló részt senkinek sem ajánlhatom. A szakembert felhőborítja, az érdeklődőt félrevezeti. Kár volt a papírért!

Felelősnek tartom a szerkesztőt, hogy nem szakemberre bízta a csigákról szóló rész megírását. Hibáztatom az illetékes lektort is, mivel "átengedte" ezt a szöveget. A kötet esetleges újabb kiadása esetén feltétlenül figyelembe kellene venni a Bükk malakológiai kutatásának újabb eredményeit is, s mindezekelőtt ki kell javítani a hibákat.

PINTÉR LÁSZLÓ

KERNEY, M. P., CAMERON, R. A. D. JUNGBLUTH, J. H. /1983/:
Die Landschnecken Nord- und Mitteleuropas. Ein Bestimmungsbuch für Biologen und Naturfreunde. - Verlag P. PAREY, Hamburg und Berlin, pp. 384, T. 24. DM 58,-

1979-ben jelentette meg a Collins kiadó KERNEY és CAMERON tollából, RILEY rajzaival az "A Field Guide to the Land Snails of Britain and North-West Europe" c. könyvet. Alig egy év múlva /1980/ már megjelent az első fordítás /GITTENBERGER, holland nyelven/ az Elsevier kiadó gondozásában. Ez a munka részben átdolgozás és kiegészítés is, viszont nyelve miatt kevesen tudják használni. Éppen ezért nagy várakozással tekintettünk a kibővített, németnyelvű kiadás elé. 1983-ban végre megjelent, és a budapesti Malakológus Kongresszus alkalmával az első példányokat már szét is kapkodták malakológusaink.

A könyv KERNEY és CAMERON munkájának nemcsak fordítása, hanem átdolgozása és lényeges kibővítése is. A kötet német "szerzője", J. H. JUNGBLUTH, megkért egy-két kutatót Ausztriából, Csehszlovákiából, Lengyelországból és Magyarországról /innen PINTÉR Lászlót/, hogy saját területük adataival segítsék munkáját. Ez a segítség azután kiterjedt a kézirat egyes részeinek vagy az egész kéziratnak kritikai átnézésére is.

Igy lett a könyv Észak- és Közép-Európa szárazföldi csigáinak határozója. Az egész területről 401 fajt sorol fel, ebbe beleértendő az a 11 faj is, amely csak növényházakból került elő. A könyv 890 ábrán /köztük 24 tábla 408 színes ábráján/ kevés kivétellel az összes fajt bemutatja, némelyiket több nézetben, illetve anatómiai rajzon is. Igen nagy értéke a könyvnek, hogy a fajok tulnyomó részének /368 faj/ elterjedési térképét is közli. Az egyes fajoknál a rövid leírás után utalást találunk a hasonló fajokra, majd az élőhelyre vonatkozó adatok következnek. Az elterjedés típusával és az elterjedés közelebbi adataival végződik a faj ismertetése.

Bár a könyv elsősorban határozó, sok olyan kiegészítő része van, amely elsőrangú malakológiai kézikönyvvé avatja. Külön fejezet ismerteti meg a csigák morfológiájával és biológiájával. Rövid összefoglalást találunk a nevezéktan és rendszerezés alapelveiről. Gyakorlati útbaigazítást nyújt a könyv a csigák gyűjtéséhez és a gyűjtemény felállításához, valamint a határozás munkájához. Ismerteti a faunatérképezést és ennek kapcsán az Unitas Malacologica-ról is szó esik.

Kiegészítésnek szánta a szerző Dél-Franciaország mediterrán övezetének faunáját, ami a könyv függelékét alkotja. 36 olyan fajról van szó, amely a tárgyalt területnek csak ezen a részén él, így az elterjedési térképeken sem szerepel. Más kérdés, hogy ezért célszerűbb lett volna ezt a területet nem az elterjedési térképek folyamatos határvonalán belül szaggatott vonallal elkülöníteni, hanem ahhoz kívülről csatlakoztatni.

A könyv szerzőjének több esetben eltérő szakmai véleményeket kellett egyeztetnie. Ennek során döntése nem mindig fedi az egyes szakemberek nézeteit. Ez főként a rendszertani értékelésnél és a használt nomenklaturánál tűnik ki. A szakmai részben aránylag nagyon kevés a nyomdhiba, a magyar elterjedési adatokban azonban igen sok hibás írású helységnevet vagy megjelölést találunk. A fajleírások rövidek, többnyire világosak. Az ábrák többsége jó, gyakran élethű.

Az elterjedési térképeket szemlélve mindig szem előtt kell tartanunk, hogy az adatok nem a teljes térképre, hanem csak az ott körülhatárolt területre vonatkoznak. Így nem esünk abba a tévedésbe, hogy az adott fajt Dél-, Délkelet-Európában hiányzóknak véljük.

Mindent összevetve, igen hasznos, célszerű és mégis szép kiállítású könyvvel gazdagodott a malakológiai irodalom. Érdemes megszerezni!

DR. KROLOPP ENDRE-PINTÉR LÁSZLÓ

Magyarországi pleisztocén és recens malakológiai bibliográfia.
Szerk.: MERÉNYI, L. - Budapest, pp. 116 /kézirat/.

"Régi vágya volt a magyar malakológiának egy jó malakológiai bibliográfia" - írja előszavában PINTÉR István. Hogy mennyire így van, azt a kezdő malakológusok tudják a legjobban - és mindannyian voltunk kezdők! De ez a kötet nélkülözhetetlen mindenki számára, aki csak valamilyen vonatkozásban kapcsolatba kerül a magyar malakológiai kutatásokkal.

MERÉNYI László nagy, és sokszor kilátástalannak tűnő munkába kezdett, amikor a magyar malakológiai irodalom összeállítására vállalkozott. Erőfeszítései végül mégis eredményre vezettek: a VIII. Nemzetközi Malakológiai Kongresszus résztvevői kávéhoz kapták a bibliográfia-kötetet, amely asóta minden magyar malakológushoz és olyan intézményhez eljutott, ahol malakológiával foglalkoznak.

Minden bibliográfia teljességre törekszik. Ezért nehéz megszabni, hogy mi tartozzon tárgykörébe. Ez esetben minden magyar malakológiai tárgyú közlemény, legyen az tudományos munka vagy ismeretterjesztő írás. Magyaroknak pedig az számít, amely magyar szerző tollából származik, vagy Magyarországra vonatkozik. Így kerültek a kötetbe magyar szerzők külföldi vonatkozású munkái, de külföldi kutatóknak a magyar malakofaunát tárgyaló közleményei is.

Szerepelnek a kötetben a mai faunánk múltjával foglalkozó munkák is. Így a földtörténeti negyedidőszak /pleisztocén és holocén/ magyarországi képződményeinek malakológiai adatait tartalmazó irodalom teljes egészében helyet kapott. A régebbi geológiai korok faunájával foglalkozó munkák közül viszont csak azok kerültek be, amelyek a szárazföldi és édesvízi faunát tárgyalják, illetve összefoglaló jellegű következtében ilyen adatokat is tartalmaznak.

A fenti szempontok szerint összeállított 116 oldalas kötet 1216 bibliográfiai tételt tartalmaz. A nyomtatásban megjelent munkák mellett a könyvtárakban hozzáférhető egyetemi szakdolgozatokat is feltünteti. Az adatgyűjtés az 1980-ban megjelent közleményekkel zárult. Érdemes megjegyezni, hogy a legrégebbi malakológiai munka dátuma 1839, így az összeállítás 142 év szakmai irodalmát gyűjtötte össze. A szerzők ébécérendben szerepelnek, az egyes szerzők munkái ezen belül a megjelenés ideje szerint következnek egymás után. Társzerzők esetén a tétel az első szerző neve alatt található, de az egyes társzerzőknél is szerepel utalás formájában.

A kötet tételes részét a témák szerinti mutató egészíti ki. Itt 15 témakör és ezen belül több kisebb téma köré csoportosítva szerepelnek a bibliográfiai tételek számai. Így ki-ki gyorsan megtalálja a szövegben forgó témához tartozó irodalmat. A "Rendszertan"-témakör "Taxonleírás"-témája alatt pl. 55 bibliográfiai tétel sorszáma található.

A kötet rendkívül nagy jelentőségét és igen nagy hasznát bizonygatni felesleges. Használata közben erről mindenki meggyőződhet. Szükségesnek látszik azonban hangsúlyozni, hogy első próbálkozásról van szó, amely mint ilyen, csak kezdete a további, teljességre törekvő munkának.

Ebben a munkában a szerkesztő számít minden magyar malakológus támogatására. Aki tehát olyan bibliográfiai adattal rendelkezik, amely nem szerepel a kötetben, vagy az ottani adatokat helyesbíti, juttassa el MERÉNYI László címére, hogy egy későbbi kiadás számára fel lehessen használni.

A bibliográfiai kötet összeállítási és sokszorosítási munkáival a közelgő malakológiai kongresszus miatt sietni kellett. Ez a sietség az oka néhány olyan hiányosságnak, amelyet a későbbi kiadásokban ki kell küszöbölni. Ez nemcsak az elírásokra vonatkozik, hanem néhány elvi kérdés tisztázására is. Így pontosan körvonalazni kell, hogy ki tekinthető magyarnak és mit értünk Magyarország alatt, gondolva a területnek 1867 óta végbenem csökkenésére, de esetenkénti növekedésére is. Ugyanigy pontosabban meg kellene határozni, hogy mi számít malakológiai munkának. Ha ugyanis minden közlemény, amelyben akár csak egy malakológiai adat is van, úgy rengeteg általános állattani munkát, kézikönyvet és népszerűsítő művet ide kell sorolni. Ha viszont csak a kifejezetten malakológiai tárgyú munkák, úgy sok olyat ki kellene hagyni, amely pedig értékes információkat tartalmaz.

Végül szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy a kötet adatainak összegyűjtésében számosan részt vettek. A munka így a magyar malakológusok összefogásának és közös erőfeszítésének szép eredménye. Remélhetőleg továbbiak követik!

DR. KROLOPP ENDRE